

Tomasz Poterała

KONKORDAT MIĘDZY STOLICĄ APOSTOLSKĄ I REPUBLIKĄ SŁOWACKĄ

Jak napisał abp H.J. Nowacki, nuncjusz apostolski na Słowacji w latach 2001-2007, w przedmowie do opublikowanego przez Konferencję Episkopatu Słowacji konkordatu między Stolicą Apostolską i Republiką Słowacką, wzajemne stosunki między Kościołem a państwem są na ogół bardziej precyzyjnie określone przez dwustronne umowy międzynarodowe, które mogą być nazwane: konkordat, konwencja, traktat, umowa. Przede wszystkim są to dokumenty normatywne, których celem jest ustabilizowanie relacji między Kościołem a państwem. Z punktu widzenia prawa kanonicznego potrzebne jest takie umowy respektować jako odpowiedni instrument prawny, który pomaga sprecyzować gwarancje wolności religijnej tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym, zgodnie z potrzebami konkretnego kraju. Niezależność i autonomia Kościoła i państwa, potwierdzone poszczególnymi punktami konkordatu, są koniecznym warunkiem prawdziwego dobra człowieka, na które umowa taka jest ukierunkowana. Wyzwania, które stawiają przed nami dzisiejsze czasy, wymagają współpracy Kościoła i państwa, a konkordat właśnie ma jak najlepiej służyć i wspierać taką współpracę [Nowacki 2001, 5].

Przedmiotem tego artykułu będzie przedstawienie konkordatu między Stolicą Apostolską i Republiką Słowacką, jego genezy i treści na tle innych konkordatów, jak również międzynarodowych umów parcyjnych zawartych przez Republikę Słowacką ze Stolicą Apostolską.

KS. MGR LIC. TOMASZ POTERAŁA MSC – doktorant, Katedra Kanonicznego Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; adres do korespondencji: Misionári Najsvätejšieho Srdca Ježišovho, Partizánska 56, 949 01 Nitra, Słowacja; e-mail: pociek@gmail.com

1. PODSTAWOWE POJĘCIA

Słowo „konkordat” pochodzi etymologicznie od łacińskiego czasownika *concordare* – zgadzać się lub *concordatum*, które w kościelnym słowniku łacińsko-polskim przetłumaczono jako konkordat, umowa, układ, zwłaszcza między Stolicą Apostolską a rządami lub panującymi poszczególnych krajów dla uregulowania spraw kościelnych [Jougan 2013, 134; Dubisz 2003, 413]. J. Krukowski wyjaśnia nazwę „konkordat” jako „oznaczenie umowy zawartej między Stolicą Apostolską i państwem w celu zgodnego uregulowania interesujących ich spraw. Na oznaczenie tego rodzaju umowy w historii były używane różne nazwy, jak: *concordia*, *pactum*, *pax*, *concordata*, *conventio*, *tractatus*, *modus vivendi*” [Krukowski 1995, 22-23; 1993, 163; 2004, 68].

W szerokim znaczeniu, pojęcie „konkordat” można zdefiniować jako każdą umowę zawartą przez Stolicę Apostolską z państwem lub podmiotem prawa międzynarodowego. W ścisłym znaczeniu oznacza uroczystą umowę (*conventio sollemnis*) zawartą pomiędzy Stolicą Apostolską i organami określonego państwa w sprawach będących przedmiotem zainteresowania obu stron, wywierającą określone skutki prawne [Krukowski 2002, 640]. Konkordat jest więc szczególnym instrumentem prawnym stosowanym przy określaniu relacji państwo–Kościół katolicki. Specyfika ta wynika z zakresu podmiotowego i przedmiotowego, celu zawierania konkordatu oraz formy i rangi umowy [Górowska 2011, 120].

Szczególność rangi i formy konkordatu wyraża się w tym, iż jest to dwustronna umowa międzynarodowa i w konsekwencji akt normatywny nadrzędny w stosunku do prawa wewnętrznego w danym państwie. Nie może on być zmieniony jednostronnie, ani przez władze państwowe w drodze ustawowej, ani przez Stolicę Apostolską poprzez odnośny akt normatywny. Do zmiany konkordatu może dojść tylko za zgodą obydwu stron na drodze dyplomatycznej. W takim trybie również usuwane są różnice zdań dotyczące interpretacji lub stosowania konkordatu w danym państwie [Górowska 2011, 121].

1.1. Geneza i rozwój konkordatów

Za najstarszą nazwę konkordatu uważa się pojęcia *concordia* lub *pax*. Natomiast za najstarszy konkordat uważany jest słynny konkordat (układ) wormacki, zawarty 23 września 1122 r., między papieżem Kaliks-

tem II a cesarzem Henrykiem V. Nosił on nazwę *pax wormatiensis* lub *formulae pacis*, ponieważ kończył, przynajmniej na pewnym etapie spór o inwestyturę, regulował zakres kompetencji władzy świeckiej i duchonej w tej kwestii i wprowadzał pokój między cesarzem a papieżem. Pakt ten powstał w formie odrębnych oświadczeń obu stron, które wyrażały zobowiązania każdej z nich [Krukowski 1995, 23]. Na podstawie tego konkordatu cesarz rezygnował z inwestytury pierścienia i pastorału, wyrażał zgodę na swobodny wybór biskupów i ich konsekrację oraz obiecał Kościołowi zwrot wszystkich zagrabionych dóbr. Z drugiej strony papież wyraził zgodę, aby wybór biskupów i opatów odbywał się w obecności króla, ale pod warunkiem niestosowania przekupstwa i przemocy. Układ wormacki potwierdzony został na Soborze Laterańskim w 1125 r. i zapoczątkował szereg układów między kolejnymi papieżami i monarchami chrześcijańskimi. W średniowieczu podobnych konkordatów zawarto około 25 i klasyfikowane są jako *concordata pacis*, czyli konkordaty pokoju [Krukowski 1993, 162].

Inne nazwy, które używano w historii na oznaczenie konkordatu to *concordata* lub *capitula concordata*. Tak nazwano umowy zawarte na soborze w Konstancji w 1418 r. między papieżem Marcinem V a poszczególnymi nacjami: hiszpańską, francuską, niemiecką i angielską. Umowy te kończyły okres schizmy zachodniej. Natomiast kolejne, historyczne nazwy konkordatów, tj. *privilegium*, *indultum*, wskazywały na nadrzędność jednej lub drugiej ze stron zawierających umowę. Miały one związek z jedną z przeciwstawnych teorii relacji państwo–Kościół, czyli z teorią supremacji Kościoła nad państwem lub z teorią wyższości państwa nad Kościołem [Krukowski 1995, 23]. Konkordaty te różnią się od poprzednich tym, iż miały na celu zreformowanie Kościoła i zapobieżenie schizmie. Kontynuacją tych konkordatów były tzw. „konkordaty książęce”, które zawierały szereg ustępstw papieża na rzecz władców świeckich [Krukowski 1993, 162].

Począwszy od konkordatu francuskiego (tzw. napoleońskiego) z 1801 r., na oznaczenie konkordatu często używana jest nazwa „konwencja” (łac. *conventio* – porozumienie, zgodzenie się, umowa, układ) [Jougan 2013, 155]. W czasach współczesnych używa się również nazwy *tractatus*, *pacta conventa*, *accordo*. Natomiast w XX w. pojawiła się również nazwa *modus vivendi*, którą po raz pierwszy użyto w umowie zawartej między Stolicą Apostolską i Czechosłowacją 17 grudnia 1927 r.¹ *Modus vivendi* (z łac.

¹ *Modus vivendi inter Sanctam Sedem et Rempubicam Cecoslovachum* (17.12.1927), AAS 20 (1928), s. 65-66. Podobna umowa w formie *modus vivendi* została podpisana

miara, reguła, sposób życia) w wymiarze prawnym jest umową międzynarodową o charakterze tymczasowym ze względu na niemożliwość w danym momencie osiągnięcia trwałego porozumienia, ustalana zwykle na drodze nieformalnej i w odróżnieniu od konkordatu nie wymaga ratyfikacji. W prawie kanonicznym oznacza umowę między Stolicą Apostolską i konkretnym państwem, zawartą w formie uproszczonej, czyli przez złożenie podpisów przedstawicieli obu stron, bez ustawowej zgody parlamentu. Umowa taka nie wprowadza nowych zobowiązań prawnych dotyczących sytuacji Kościoła na terytorium danego państwa, ale sankcjonuje normy obowiązujące w momencie jej zawarcia [Rzepa i Wilemska 2009, 16; Oleśńak 2005, 16].

Po zakończeniu drugiej wojny światowej pojawił się jeszcze inny termin, a mianowicie „protokół z przeprowadzonych rozmów” między przedstawicielami Stolicy Apostolskiej i rządem danego państwa. Przykładem jest układ podpisany przez Stolicę Apostolską i komunistyczny rząd Jugosławii z 25 czerwca 1966 r. W przeciwieństwie do konkordatu, protokół ten miał znaczenie czysto deklaratywne, nie wprowadzał nowych regulacji prawnych, nie był publikowany w oficjalnych organach prasowych obu stron, nie był ratyfikowany ani przyjęty w formie not werbalnych. W praktyce pojawiła się również nazwa „porozumienie”, które dotyczyło krajowego episkopatu i rządu danego państwa. W taki sposób została oznaczona umowa między Episkopatem Polski a rządem Rzeczypospolitej Polski, zawarta 14 kwietnia 1950 r., która milcząco została zaaprobowana przez Stolicę Apostolską. Nazwa „protokół” została również użyta na oznaczenie umów ściśle konkordatowych, takich jak protokół do układu dodatkowego między Stolicą Apostolską i Republiką Austriacką, podpisany 25 kwietnia 1972 r.², *protokół dodatkowy do konkordatu między Stolicą Apostolską i Republiką Portugalii*, podpisany 17 lutego 1975 r.³ Są to dokumenty stanowiące integralny element umów konkordatowych, wprowadzające nowe zobowiązania prawne [Krukowski 1995, 23; 1993, 164].

---

również z Tunezją w 1964 r.: *Conventio (modus vivendi) inter Apostolicam Sedem et Tunetanam Rempubicam* (27.06.1964), AAS 56 (1964), s. 917-924.

² *Protocollo all'Accordo addizionale fra la Santa Sede e la Repubblica Austriaca alla Convenzione fra la Santa Sede e la Repubblica Austriaca al fine di regolare questioni attinenti l'ordinamento scolastico del 9 Luglio 1962* (25.04.1972), AAS 64 (1972), s. 480-481.

³ *Protocollo addizionale al concordato fra la Santa Sede e la Repubblica Portoghese del 7 Maggio 1940* (15.02.1975), AAS 67 (1975), s. 435-436.

Po Soborze Watykańskim II Stolica Apostolska zawarła umowy z poszczególnymi państwami, na oznaczenie których zostały użyte różne nazwy. Oficjalną nazwą „konkordat” oznaczono tylko 3 z tych umów; 16 umów oznaczono jako „konwencja”; 36 jako „układ”; 4 jako „protokół”; 2 jako *modus vivendi* i 1 jako „wymiana listów” między stronami [Krukowski 1995, 24].

1.2. Cel zawierania konkordatów

Celem konkordatów zawieranych w czasach nowożytnych był głównie rozdział wzajemnych kompetencji między władzą duchową i władzą doczesną dla zagwarantowania tradycyjnej unii i współpracy między Kościołem i władcami poszczególnych państw, przeważnie katolickich. Takie konkordaty nazwano *concordata amicitiae*, czyli konkordaty przyjaźni. W historii Kościoła były zawierane również konkordaty oznaczone jako *concordata defensionis*, czyli konkordaty obronne. Zmierzały one do zabezpieczenia Kościołowi elementarnych wymogów wolności dla realizacji swojej misji, a jednocześnie zawierały pewne koncesje ze strony Kościoła na rzecz władzy świeckiej [Krukowski 1993, 162].

Zazwyczaj konkordaty tej samej epoki historycznej były do siebie zbliżone pod względem celów i treści. Jednak każdy konkordat miał swoją specyfikę i służył rozwiązaniu konkretnych problemów politycznych, religijnych, czy nawet ekonomicznych, charakterystycznych dla konkretnego kraju. Celem wspólnym wszystkich konkordatów było uzyskanie przez Stolicę Apostolską pewnych gwarancji prawnych dla zabezpieczenia wolności należnej Kościołowi jako instytucji [Krukowski 1993, 162-163].

Jednakże celem umowy konkordatowej nie jest zagwarantowanie Kościołowi szczególnej czy wyjątkowej pozycji w prawnym ustroju społecznym danego państwa. Przyznanie jednej wspólnoty religijnej takiej pozycji mogłyby uzasadniać tylko „szczególne sytuacje narodów”. Jak naucza Sobór Watykański II, nawet wtedy „konieczne jest, aby jednocześnie było uznawane i respektowane prawo wszystkich obywateli i wspólnot religijnych do wolności w dziedzinie religijnej”⁴.

---

⁴ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Declaratio de libertate religiosa *Dignitatis humanae* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 929-946; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Pallottinum, Poznań 2012, s. 410-421, nr 6 [Pawluk 2002, 193].

Sobór Watykański II nie wypowiedział się wprost w sprawie konkordatów. Być może nie chciano, aby wyglądało to na zabieganie o uzyskanie uprzywilejowanej pozycji Kościoła w prawie państwowym. Sądzone nawet, że Sobór ten zakończył epokę konkordatów i uznał za wystarczające te gwarancje wolnościowe, które zawarte są w prawie wewnętrznym współczesnych państw. Należy jednak zwrócić uwagę, że konkordat jest instrumentem natury techniczno-prawnej i został skonstruowany przez kulturę prawną. Podobnie jak każdy inny instrument ludzki może być doskonałony i dostosowany do nowych potrzeb i warunków [Krukowski 1993, 163].

1.3. Umowy konkordatowe w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. używa zamiennie nazwy „konkordat” i „konwencja”. W kan. 365 § 1, 2° przedstawione zostało szczególne zadanie legata papieskiego, a mianowicie „prowadzenia rokowań w zakresie spraw dotyczących stosunków Kościoła i Państwa oraz w sposób szczególny pertraktacji o zawarcie konkordatu czy innych tego rodzaju układów, jak również wprowadzenie ich w życie”⁵. W kanonie tym ustawodawca określa zadania legatów papieskich względem państw. Jednym z zadań legata papieskiego, przedstawionych w KPK/83, jest prowadzenie negocjacji w sprawach dotyczących relacji między Kościołem i przyjmującym państwem. Szczególnym zaś przedmiotem tych negocjacji są sprawy związane z zawarciem konkordatu czy innej konwencji, i z wprowadzaniem ich w życie⁶.

Natomiast w kan. 3 ustawodawca stanowi: „kanony Kodeksu nie odwołują ani też nie zmieniają umów zawartych przez Stolicę Apostolską z krajami lub innymi społecznościami politycznymi”. W przedstawionych przepisach w KPK/83 zastosowane zostały nazwy *conventio* i *concordata* na oznaczenie umów, które mogą być zawarte przez Stolicę Apostolską z pań-

---

⁵ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks prawa kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

⁶ Paulus PP. VI, *Litterae Apostolicae motu proprio datae de muneribus Legatorum Romani Pontificis Sollicitudo omnium Ecclesiarum* (24.06.1986), AAS 61 (1969), s. 473-784; tekst polski w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, wyd. E. Szafranski, t. II, z. 1, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1970, s. 288-312, nr X [Krukowski 2005, 213-214].

stwem lub innymi społecznościami politycznymi. Chodzi tu więc o umowy międzynarodowe dwustronne (np. zawierane z poszczególnymi państwami), jak również umowy czy konwencje międzynarodowe wielostronne, których jedną ze stron jest Stolica Apostolska. Przykładem takich konwencji są wielostronne konwencje międzynarodowe, które po drugiej wojnie światowej Stolica Apostolska ratyfikowała lub zobowiązała się do ich przestrzegania, np. Konwencja Genewska Międzynarodowego Czerwonego Krzyża z 1949 r. o ochronie ofiar wojny; Międzynarodowa Konwencja ONZ z 1956 r. o statusie uchodźców; Międzynarodowe Konwencje Wiedeńskie z 1961 r. o stosunkach dyplomatycznych i z 1969 r. o prawie traktatów [Krukowski 1993, 165 i 173; 1995, 24; Mączyński 1994, 70-71]. Chodzi więc tutaj również o umowy zawarte z innymi podmiotami, takimi jak organizacje ponadpaństwowe, międzynarodowe oraz pozarządowe (np. Światowa Organizacja Dziedzictwa Intelktualnego – WIPO), a także umowy zawarte z instytucjami, takimi jak np. uniwersytety niekościelne [Sobański 2003, 48]. O tym, jaka nazwa jest użyta na określenie konkretnej tego typu umowy, decyduje wola zainteresowanych stron i forma jej zawarcia [Krukowski 1995, 24].

2. KONKORDAT MIĘDZY STOLICĄ APOSTOLSKĄ I REPUBLIKĄ SŁOWACKĄ

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego Słowacji, na dzień 31 grudnia 2013 r. Słowacja miała 5 415 949 obywateli. Według powszechnego spisu ludności przeprowadzonego na terenie Słowacji w 2011 r., większość obywateli zadeklarowało przynależność do Kościoła rzymskokatolickiego – 62,0%. Do Kościoła ewangelicko-augsburskiego zadeklarowało przynależność 5,9% obywateli; do Kościoła ewangelicko-reformowanego (kalwinizm) – 1,8%; do Kościoła prawosławnego – 0,9%. Pozostałe kościoły i związki wyznaniowe mają poniżej 0,3% wiernych, natomiast 13,4% obywateli Słowacji, podczas powszechnego spisu ludności zgłosiło, że są bez żadnego wyznania⁷. Jak można zauważyć, znaczna większość obywateli Republiki Słowackiej jest wyznania rzymskokatolickiego, które było prze-

---

⁷ “Obyvatelstvo SR podľa náboženského vyznania.” Accessed March 16, 2016 https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/54eb0cba-ec99-4549-8a33-5c86eead59c1/Tab_14_Obyvatelstvo_SR_podla_nabozenskeho_vyznania_scitanie_2011_2001_1991.pdf?MOD=AJPERES

kazywane z pokolenia na pokolenie, nawet w czasie, w którym stosunki państwa do Kościoła katolickiego były naznaczone represjami wobec duchowieństwa i wiernych. Taki stan prowadził często do konfliktu między przekonaniami religijnymi obywateli a ich obowiązkami obywatelskimi, zadaniami, czy nawet możliwością znalezienia odpowiedniej pracy. W wyniku sumiennego pełnienia swoich obywatelskich obowiązków dochodziło często do deformacji lub tłumienia głosu sumienia i przekonań religijnych. Z drugiej jednak strony, pozostanie wiernym swoim przekonaniom religijnym prowadziło do cywilnych lub karnych represji ze strony państwa. Zmiana nastąpiła po 1989 r. razem ze zmianami reżymu politycznego. Jednak osiągnięcie wolności religijnej i wolności Kościoła katolickiego jest procesem rozległym czasowo. Oprócz przyjęcia nowych norm prawnych, zmian i uzupełnień porządku prawnego, potrzebne jest również stopniowe pozbycie się następstw spowodowanych długotrwałym (od 1948 do 1989 r.) powtarzaniem przez aparat państwowy kłamstw dotyczących działalności Kościoła katolickiego [Šmid 2000, 30].

2.1. Przygotowania do konkordatu

Odpowiedniego modelu prawnego zreformowania stosunków Kościoła katolickiego i państwa na Słowacji poszukiwano od 1990 r. Na początku chodziło o zmiany części pewnych praw, a następnie o próbę przyjęcia kompleksowej podstawy prawnej, która obowiązywałaby wszystkie oficjalnie zarejestrowane kościoły i związki wyznaniowe w Republice Słowackiej. Problematyka ta została częściowo unormowana przez Ustawę nr 308/1991 [Dz.U. z dnia 4 lipca 1991 r.] w sprawie wolności wyznania, statusu kościołów i społeczności religijnych oraz ustaw restytucyjnych dotyczących majątków diecezjalnych i zakonnych [Šmid 2001, 36].

W 1995 r. komisja ekspertów, powołana w celu uregulowania stosunków państwa i Kościoła katolickiego, składająca się z przedstawicieli Konferencji Episkopatu Słowacji oraz przedstawicieli instytucji rządowych, stwierdziła, że umowa międzynarodowa między Stolicą Apostolską a Republiką Słowacką może być zawarta. W tym samym roku wyraziła się pozytywnie o zawarciu takiej umowy również Stolica Apostolska. Oczekiwano zawarcia umowy międzynarodowej dotyczącej duszpasterstwa w wojsku, policji i służbach porządkowych. Przygotowywane były również inne umowy między Stolicą Apostolską a Republiką Słowacką, m.in. dotyczące sfery szkolnictwa i kultury. W 1996 r., po obu stronach został odrzucony

pomysł zawarcia konkordatu i podniesiono ideę zawarcia kilku międzynarodowych traktatów dotyczących niektórych konkretnych obszarów [Šmid 2001, 37].

Ówczesny Minister Spraw Zagranicznych – E. Kukan i nuncjusz apostolski na Słowacji – L. Dossena technicznie parałowali wstępny tekst umowy w dniu 16 listopada 1999 r. Projekt tekstu oznaczyli jako dokument roboczy, który pozostaje otwarty na wnoszenie zmian i poprawek od obu stron. W dniu 16 sierpnia 2000 r., tekstem uchwały nr 653, rząd Słowacji wyraził zgodę na zawarcie konkordatu. Następnie 17 listopada 2000 r., po omówieniu kilku kolejnych propozycji poprawek i zmiany wprowadzonej przez Stolicę Apostolską, które zostały rozwiązane bez ingerencji w treść tekstu konkordatu, również Stolica Apostolska ogłosiła gotowość do podpisania międzynarodowej umowy [Šmid 2001, 39].

Konkordat między Stolicą Apostolską a Republiką Słowacką został podpisany 24 listopada 2000 r. w Watykanie przez ówczesnego prezesa Rady Ministrów – M. Dzurindę i ówczesnego sekretarza stanu Stolicy Apostolskiej – kard. A. Sodano.

Rząd Republiki Słowackiej w dniu 27 listopada 2000 r. ponownie rokował o podpisanym konkordacie, a następnie uchwałą nr 962 przedstawił Radzie Narodowej w celu wyrażenia zgody przed jego ratyfikacją. Odpowiednie komisje Rady Narodowej (komisja ds. kultury i środków przekazu; komisja ds. ochrony praw człowieka, mniejszości narodowych i etnicznych; komisja konstytucyjna) po rokowaniach o konkordacie, również wyraziły swoją zgodę na jego ratyfikowanie w dniach 28-29 listopada 2000 r. Ostatecznie, 30 listopada 2000 r., Rada Narodowa Republiki Słowackiej wyraziła zgodę na ratyfikację konkordatu uchwałą nr 1159. Posłowie wszystkich partii parlamentarnych poparli ratyfikację konkordatu, ze 113 obecnych posłów, za ratyfikacją głosowało 100 [Šabo 2009, 137; Leikert 2008, 426-428].

Dokument ratyfikacyjny został podpisany przez prezydenta Słowacji w dniu 4 grudnia 2000 r. Wymiany dokumentów ratyfikacyjnych dokonano 18 grudnia 2000 r. w Watykanie, przez sekretarza stanu Stolicy Apostolskiej – kard. Sodano i prezydenta Republiki Słowackiej – R. Schustera. Od tego momentu konkordat wszedł w życie [Šmid 2001, 39].

2.2. Konkordat jako umowa zasadnicza

Nie wszystkie dwustronne umowy międzynarodowe zawierane między Stolicą Apostolską a konkretnym państwem noszą nazwę „konkordat”. Nazwanie konkordatu między Stolicą Apostolską i Republiką Słowacką „umową zasadniczą”⁸ wyraża rzeczywistość, że chodzi tutaj o pierwsze, oryginalne, ramowe i kompleksowe uregulowanie stosunków prawnych między stronami zawierającymi umowę. Natomiast rozwiązanie niektórych bardziej złożonych problemów może zostać odłożone do momentu podpisania kolejnych umów parcyjnych. Umowy parcyjne przewidziane konkordatem słowackim dotyczą: stosowania klauzuli sumienia (art. 7); szkolnictwa i nauczania religii (art. 13 ust. 9); opieki duszpasterskiej w siłach zbrojnych i służbach porządkowych (art. 14 ust. 4); finansowego zabezpieczenia Kościoła katolickiego (art. 20 ust. 1) [Šmid 2000, 36; 2001, 35-36].

Dotychczas zostały podpisane dwie umowy parcyjne przewidziane w umowie zasadniczej. Pierwsza z nich dotyczy duszpasterstwa wiernych katolickich w siłach zbrojnych i służbach porządkowych. Została podpisana 21 sierpnia 2002 r. w Bratysławie, przez ówczesnego nuncjusza apostolskiego na Słowacji – H.J. Nowackiego, oraz ministra obrony narodowej i szefa kancelarii prezydenta – J. Stanka. Umowa ta ustala przepisy dotyczące m.in. osób objętych duszpasterstwem (wojsko, policja, straż ochrony kolei, straż pożarna, służba więzienna, więźniowie); utworzenia przez Stolicę Apostolską Ordynariatu sił zbrojnych i służb porządkowych (Ordynariat został utworzony przez Jana Pawła II, 20 stycznia 2003 r.)⁹; mianowania ordynariusza; zasad inkardynacji duchownych do Ordynariatu; praw i obowiązków duchownych Ordynariatu; finansowania przez Republikę Słowacką kleryków Ordynariatu, działalności, siedziby, kurii i katedry Ordynariatu oraz miejsc kultu religijnego¹⁰.

---

⁸ *Conventio inter Sanctam Sedem et Slovachiae Rem Publicam* (24.11.2000), AAS 93 (2001), s. 136-146; tekst słowacki w: *Základná zmluva medzi Svätou Stolicou a Slovenskou Republikou* (24.11.2000), AAS 93 (2001), s. 146-155 [dalej cyt.: SK].

⁹ *Slovachiae Ordinarius Militaris in Slovachia conditur* (20.01.2003), AAS 95 (2003), s. 235-236.

¹⁰ *Conventio inter Sanctam Sedem et Slovachiae Rem Publicam de spiritali adiumento praestando christifidelibus catholicis, copiarum militarium ac custodum Slovachiae publicorum consortibus* (21.08.2002), AAS 95 (2003), s. 176-180; tekst słowacki w: *Zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky* (21.08.2002), AAS 95 (2003), s. 180-184.

Druga umowa parcjalna, przewidziana w konkordacie, została podpisana 13 maja 2004 r. w Bratysławie, przez H.J. Nowackiego, oraz prezydenta Republiki Słowackiej – R. Schustera pod nazwą: *Umowa między Republiką Słowacką i Stolicą Apostolską o katolickim wychowaniu i edukacji*. Umowa ta precyzuje m.in. przyznanie Kościołowi wyłącznego prawa przy zakładaniu szkół katolickich i katolickich placówek oświatowych oraz obsadzaniu stanowisk w tych szkołach; zrównanie szkół katolickich z państwowymi w dziedzinie finansowania ze środków publicznych; zagwarantowanie przez państwo lekcji religii we wszystkich typach szkół, także w przedszkolach, jeśli taka będzie wola rodziców dzieci; warunki stawiane katechetom, dotyczące wymaganego wykształcenia pedagogicznego i udzielanie misji kanonicznej, która pozostaje w gestii Kościoła; uznanie statusu Uniwersytetu Katolickiego w Ružomberku na równi z innymi uczelniami publicznymi w Republice Słowackiej (a więc również i finansowanie tego uniwersytetu na tych samych zasadach, jak innych uczelni publicznych); finansowanie wydziałów teologii katolickiej; uznawanie nadanych zgodnie z prawem Republiki Słowackiej stopni naukowych, uzyskanych na wydziałach teologii katolickiej i uczelniach kościelnych; działalność ośrodków duszpasterstwa uniwersyteckiego¹¹.

Pozostałe dwie umowy parcjalne, dotyczące stosowania klauzuli sumienia oraz finansowego zabezpieczenia Kościoła katolickiego, przewidziane w umowie zasadniczej, nie zostały jeszcze podpisane. Aktualnie finansowe zabezpieczenie Kościołów i związków wyznaniowych działających na terenie Słowacji reguluje ustawa o gospodarczym zabezpieczeniu Kościołów i związków wyznaniowych przez państwo z 1949 r. z późniejszymi zmianami [Marčín 2014, 157-160].

2.3. Treść słowackiej umowy zasadniczej na tle wybranych konkordatów

Dla wyboru i porównania niektórych umów międzynarodowych, których stroną jest Stolica Apostolska z treścią umowy zasadniczej zawartej między Stolicą Apostolską a Republiką Słowacką, kierowano się następującymi kryteriami: umowy zawarte były w podobnym okresie czasowym; podobny system zawarcia konkordatu – jedna umowa podstawowa/konkordat i kilka umów parcjalnych; podobieństwa demograficzne, dotyczące

---

¹¹ *Zmluva medzi Slovenskou Republikou a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní* (13.05.2004), AAS 97 (2005), s. 51-60.

głównie religijności narodu; sąsiedztwo regionu i zmiany transformacyjne w ostatniej dekadzie XX w.

Dla porównania wybrano następujące umowy międzynarodowe: 1) Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany 28 lipca 1993 r. w Warszawie¹²; 2) umowy międzynarodowe (w randze konkordatów) zawarte między Stolicą Apostolską i Republiką Chorwacką, podpisane 19 grudnia 1996 r. w Zagrzebiu¹³; 3) Konkordat między Stolicą Apostolską i Litwą, podpisany 5 maja 2000 r. w Wilnie¹⁴; 4) Konkordat między Stolicą Apostolską i Republiką Słowacką, podpisany 24 listopada 2000 r. w Watykanie.

Wszystkie wymienione powyżej umowy międzynarodowe – konkordaty, w przedstawionych poniżej dziedzinach, zawierają takie same lub bardzo zbliżone przepisy i zasady, mimo że pod względem treści lub ze względu na różnice w sformułowaniu, mogą występować minimalne różnice:

- zasady określone w preambule;
- niezależność i autonomia stron zawierających umowę;
- uznanie osobowości prawnej stron i instytucji kościelnych w zakresie przewidzianym przez prawo kanoniczne;
- podstawowe przepisy dotyczące zapewnienia wolności religijnej Kościołowi katolickiemu i jego członkom;
- erygowanie, zmienianie i znoszenie właściwych Kościołowi struktur;
- swoboda utrzymywania stosunków i komunikowania się;
- uzyskiwanie osobowości prawnej przez instytucje kościelne;
- nienaruszalność miejsc przeznaczonych do sprawowania kultu i ewentualne wyjątki od tej reguły;
- obsadzanie urzędów kościelnych przez kompetentną władzę kościelną, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego i zawiadomienie państwa o nominacji;

---

¹² *Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską* (28.07.1993), AAS 90 (1998), s. 310-329 [dalej cyt.: PL].

¹³ *Conventio inter Sanctam Sedem et Croatiae Rem Publicam de iuridicialibus quaestionibus* (19.12.1996), AAS 89 (1997), s. 277-287; *Conventio inter Sanctam Sedem et Croatiae Rem Publicam de communicata in educationis culturaeque rebus opera* (19.12.1996), AAS 89 (1997), s. 287-296; *Conventio inter Sanctam Sedem et Croatiae Rem Publicam de spiritali adiumento praestando christifidelibus catholicis, copiarum militarium ac custodum Croatiae publicorum consortibus* (19.12.1996), AAS 89 (1997), s. 297-302 [dalej cyt.: CH].

¹⁴ *Conventio inter Sanctam Sedem et Lituaniae Rem Publicam de iuridicialibus rationibus quae respiciunt inter catholicam ecclesiam et civitatem necessitudines* (5.05.2000), AAS 92 (2000), s. 795-802 [dalej cyt.: L].

- określenie dni wolnych od pracy;
- skutki cywilne małżeństwa kanonicznego oraz kompetencje orzekania o ważności małżeństwa kanonicznego i cywilnego;
- korzystanie z posług religijnych i duszpasterstwo osób przebywających w zakładach penitencjarnych, wychowawczych, resocjalizacyjnych, opieki zdrowotnej i społecznej, innych zakładach i podobnych placówkach;
- prawo do posiadania i używania własnych oraz korzystanie z publicznych środków społecznego przekazu;
- rozwiązywanie kwestii spornych i wejście w życie umowy;
- wszystkie umowy – konkordaty zawierane są na czas nieokreślony, ale jednostronne odstąpienie od umowy nie jest wykluczane.

W treści wspomnianych wyżej czterech konkordatów można znaleźć różnice i podobieństwa.

Jedynie słowacki konkordat zawiera:

- prawo zastosowania klauzuli sumienia (art. 7), natomiast zakres i warunki zastosowania tego prawa ma określać oddzielna umowa parcjalna, która jednak nie została jeszcze podpisana;
- zasadę prymatu rodziców jako wychowawców i opiekunów dzieci i ich prawo wychowywania dzieci w zgodzie z zasadami katolickiej wiary i moralności (art. 12).

Tylko polski konkordat zawiera przepis o dotowaniu katolickich uniwersytetów w Krakowie i Lublinie (art. 15 ust. 3).

Konkordat słowacki (art. 8 ust. 1), litewski (art. 8 ust. 1) i chorwacki (art. 8 ust. 2) zawierają przepis o nienaruszalności tajemnicy spowiedzi. Dodatkowo, w tekście słowackiego konkordatu, zawarta jest gwarancja nienaruszalności tajemnicy o informacji, która została przekazana poufnie w formie ustnej lub pisemnej osobie pełniącej obowiązki duszpasterskie (art. 8 ust. 2).

Słowacki i polski konkordat zawierają:

- postanowienie o wspieraniu i poszanowaniu instytucji małżeństwa i rodziny (SK i PL art. 11);
- uznanie prawa rodziców do religijnego wychowania dzieci (SK art. 12 ust. 2; PL art. 12 ust. 1) i regułę równorzędności szkół katolickich i publicznych, natomiast finansowanie i dotowanie takich szkół będzie funkcjonowało na zasadach określonych w umowie parcjalnej lub odpowiednich ustawach (SK art. 13 ust. 2; PL art. 14). W tej kwestii przepisy słowackiego konkordatu wydają się być dokładniejsze i najbardziej wyczerpujące (art. 13 ust. 1-9);

– reguły dotyczące duszpasterstwa w siłach zbrojnych (SK art. 14; PL art. 16);

– regułę dotyczącą współpracy Kościoła z władzami państwowymi w celu ochrony dóbr kultury (SK art. 21 ust. 1; PL art. 25 ust. 1);

– przepis o przedstawicielstwach dyplomatycznych (SK art. 22; PL art. 2).

Słowacki i chorwacki konkordat zawierają:

– wyraźne prawo dostępu do nadawania treści poprzez publiczne środki społecznego przekazu (SK art. 18 ust. 1; CH art. 12 ust. 2). W polskim konkordacie natomiast, Kościół ma prawo do emitowania programów w publicznej radiofonii i telewizji, ale na zasadach określonych w prawie polskim (art. 20 ust. 2);

– porozumienie o współpracy w sferze działań społecznych, tj. ochrona zdrowia, edukacja i wychowanie, opieka nad starszymi i chorymi, resocjalizacja osób uzależnionych (SK art. 16 ust. 2; CH art. 17).

W odróżnieniu od słowackiego konkordatu, inne konkordaty zawierają:

– wymóg posiadania obywatelstwa danego kraju przez kandydatów na urząd biskupa (PL art. 7 ust. 3; L art. 6 ust. 4). Dodatkowo, polski konkordat zastrzega, iż biskup należący do Konferencji Episkopatu Polski nie będzie należał do krajowej Konferencji Episkopatu w innym państwie (art. 6 ust. 4);

– obowiązek organów ścigania poinformowania kompetentnej władzy kościelnej, jeżeli prowadzone dochodzenie dotyczy osoby duchownej (L art. 8 ust. 2; CH art. 8 ust. 1)¹⁵.

ZAKOŃCZENIE

Dla Republiki Słowackiej oraz Kościoła katolickiego na Słowacji, zawarcie umowy zasadniczej – konkordatu ze Stolicą Apostolską w 2000 r. przyniosło wiele korzyści. Brak umownej podstawy prawnej regulującej stosunki między państwem a Kościołem może być uważany za pewnego rodzaju nieprawidłowość w stosunkach zagranicznych państwa, które budowało swoją historię na bazie chrześcijańskiej kultury i cywilizacji.

Z politycznego, dyplomatycznego, kulturalnego, humanitarnego i duchowego punktu widzenia Stolica Apostolska jest uważana za ważnego

---

¹⁵ Porównanie poszczególnych konkordatów dokonano na podstawie: Šmid 2001, 49-51.

partnera w stosunkach międzynarodowych. Zinstytucjonalizowane stosunki ze Stolicą Apostolską umożliwiają umocnienie i rozwój pozycji danego państwa w ramach społeczności międzynarodowej.

Poprzez zawarcie konkordatu ze Stolicą Apostolską, państwo spełnia wolę większości obywateli, przyczyniając się tym samym do akceptacji swoich działań i konsensusu społecznego.

Na mocy konkordatu uznana zostaje osobowość prawna Kościoła katolickiego, zagwarantowana swoboda w sprawowaniu jego misji i posługi, prawomocność małżeństwa kościelnego, zagwarantowanie niedziel i określonych dni świątecznych jako wolnych od pracy, zakładanie i prowadzenie kościelnych placówek oświatowych i wychowawczych, nauczanie religii w szkołach publicznych. Są to tylko niektóre korzyści, z których czerpie nie tylko Kościół katolicki czy wierni, ale również, a może i przede wszystkim, państwo.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks prawa kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.
- Conventio (modus vivendi) inter Apostolicam Sedem et Tunetanam Rempublicam (27.06.1964), AAS 56 (1964), s. 917-924.
- Conventio inter Sanctam Sedem et Croatiae Rem Publicam de communicata in educationis culturaeque rebus opera (19.12.1996), AAS 89 (1997), s. 287-296.
- Conventio inter Sanctam Sedem et Croatiae Rem Publicam de spiritali adiumento praestando christifidelibus catholicis, copiarum militarium ac custodum Croatiae publicorum consortibus (19.12.1996), AAS 89 (1997), s. 297-302.
- Conventio inter Sanctam Sedem et Croatiae Rem Publicam de iuridicialibus quaestionibus (19.12.1996), AAS 89 (1997), s. 277-287.
- Conventio inter Sanctam Sedem et Lituaniae Rem Publicam de iuridicialibus rationibus quae respiciunt inter catholicam ecclesiam et civitatem necessitudines (5.05.2000), AAS 92 (2000), s. 795-802.
- Conventio inter Sanctam Sedem et Slovachiae Rem Publicam (24.11.2000), AAS 93 (2001), s. 136-146; tekst słowacki w: Základná zmluva medzi Svätou Stolicou a Slovenskou Republikou (24.11.2000), AAS 93 (2001), s. 146-155.
- Conventio inter Sanctam Sedem et Slovachiae Rem Publicam de spiritali adiumento praestando christifidelibus catholicis, copiarum militarium ac custodum Slovachiae publicorum consortibus (21.08.2002), AAS 95 (2003), s. 176-180; tekst słowacki w: Zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky (21.08.2002), AAS 95 (2003), s. 180-184.

- Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską (28.07.1993), AAS 90 (1998), s. 310-329.
- Modus vivendi inter Sanctam Sedem et Rempublicam Cecoslovachum, AAS 20 (1928), s. 65-66.
- Paulus PP. VI, Litterae Apostolicae motu proprio datae de muneribus Legatorum Romani Pontificis Sollicitudo omnium Ecclesiarum (24.06.1986), AAS 61 (1969), s. 473-484, tekst polski w: Posoborowe prawodawstwo kościelne, wyd. E. Szafranski, t. II, z. 1, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1970, s. 288-312.
- Protocollo addizionale al concordato fra la Santa Sede e la Repubblica Portoghese del 7 Maggio 1940 (15.02.1975), AAS 67 (1975), s. 435-436.
- Protocollo all'Accordo addizionale fra la Santa Sede e la Repubblica Austriaca alla Convenzione fra la Santa Sede e la Repubblica Austriaca al fine di regolare questioni attinenti l'ordinamento scolastico del 9 Luglio 1962 (25.04.1972), AAS 64 (1972), s. 480-481.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Declaratio de libertate religiosa Dignitatis humanae (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 929-946, tekst polski w: Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, Pallottinum, Poznań 2012, s. 410-421.
- Slovachiae Ordinariatus Militaris in Slovachia conditur (20.01.2003), AAS 95 (2003), s. 235-236.
- Zmluva medzi Slovenskou Republikou a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelavaní (13.05.2004), AAS 97 (2005), s. 51-60.

Literatura

- Dubisz, Stanisław, red. 2003. *Uniwersalny słownik języka polskiego*. T. 2. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Duda, Ján. 1998. "Poznámky k cirkevnému právu v Slovenskej republike." *Revue pro církevní právo* 11, 3:199-217.
- Górowska, Beata. 2011. „Bilateralność konkordatu. Casus umowy polskiej z 1993 r.” W *Bilateralizm w stosunkach państwowo – kościelnych*, red. Marek Bielecki, 119-144. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Jougan, Alojzy. 2013. *Słownik kościelny łacińsko-polski*. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu.
- Krukowski, Józef. 1993. *Kościół i państwo. Podstawy relacji prawnych*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL.
- Krukowski, Józef. 1995. *Konkordaty współczesne. Doktryna. Teksty (1964-1994)*. Warszawa: Wydawnictwo Civitas Christiana.
- Krukowski, Józef. 2002. „Konkordat.” W *Encyklopedia Katolicka*, t. 9, red. Antoni Bednarek, 640-642. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Krukowski, Józef. 2004. „Otázky príprav na uzavretie konkordátu.” In *Ius et Iustitia. Acta VII. symposii iuris canonici anni 1997*, 65-77. Spišská Kapitula–Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtášáka.
- Krukowski, Józef. 2005. „Legaci Biskupa Rzymskiego.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. II/1: *Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie*.

- Część II. Ustrój hierarchiczny*, red. Józef Krukowski, 204-216. Poznań: Pallottinum.
- Leikert, Jozef. 2008. "Schválenie návrhu na vyslovenie súhlasu Národnej rady SR s ratifikáciou Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou a výmena ratifikačných listín." In *Slovensko a Svätá stolica*, edited by Marta Dobrotková, and Mária Kohútková, 410-436. Trnava: Slovenský historický ústav v Ríme a Trnavská Univerzita v Trnave.
- Marčín, Józef. 2014. „Wynagrodzenie duchownych w Republice Słowackiej.” *Kościół i Prawo* 3(16), nr 1:153-166.
- Mączyński, Andrzej. 1994. „Znaczenie Konkordatu dla polskiego systemu prawnego.” W *Rola i znaczenie konkordatu 1993 r.*, red. Jan Dyduch, 69-95. Kraków: Wydawnictwo «Czuwajmy».
- Nowacki, Henryk J. 2001. "Predslov." In Marek Šmid, *Základná zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou s komentárom*, 5-6. Bratislava: LÚČ.
- "Obyvatelstvo SR podľa náboženského vyznania." Accessed March 16, 2016. https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/54eb0cba-ec99-4549-8a33-5c86eead59c1/Tab_14_Obyvatelstvo_SR_podla_nabozenskeho_vyznania_scitanie_2011_2001_1991.pdf?MOD=AJPERES
- Olekšák, Peter. 2005. *Medzištátna zmluva medzi Svätou Stolicou a Slovenskou Republikou v ohlasoch masmédií*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku Filozofická fakulta.
- Pawluk, Tadeusz. 2002. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 1: *Zagadnienia wstępne i normy ogólne*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Rzepa, Wojciech, i Elżbieta Wilemska. 2009. „Modus Vivendi.” W *Encyklopedia Katolicka*, t. 13, red. Edward Gigilewicz, 16. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Šabo, Martin. 2009. "Osobitná zmluva medzi Apoštolskou stolicou a SR o finančnom zabezpečení katolíckej Cirkvi – náčrt problematiky." *Nové horizonty* 3:137-141.
- Šmid, Marek. 2000. *Základná zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou. Koncepcia a komentár*. [b.m.w.]: Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej Republiky.
- Šmid, Marek. 2001. *Základná zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou s komentárom*. Bratislava: LÚČ.
- Sobański, Remigiusz. 2003. „Normy ogólne (Kanony wstępne).” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. I: Księga I. Normy ogólne, red. Józef Krukowski, 45-54. Poznań: Pallottinum.

Konkordat między Stolicą Apostolską i Republiką Słowacką

Streszczenie

Wzajemne stosunki między Kościołem a państwem są na ogół bardziej precyzyjnie określone przez dwustronne umowy międzynarodowe, nazywane zazwyczaj „konkordatem”. Są to akty normatywne, których celem jest ustabilizowanie relacji między Ko-

ściołem a państwem. Niezależność i autonomia Kościoła i państwa, potwierdzone poszczególnymi punktami konkordatu, są koniecznym warunkiem prawdziwego dobra człowieka, na które umowa taka jest ukierunkowana. Wyzwania, które stawiają przed nami dzisiejsze czasy, wymagają współpracy Kościoła i państwa, a konkordat właśnie ma jak najlepiej służyć i wspierać taką współpracę. W artykule zaprezentowany jest konkordat zawarty między Stolicą Apostolską i Republiką Słowacką, jego geneza i treść na tle innych konkordatów oraz umowy parcjalne zawarte przez Republikę Słowacką ze Stolicą Apostolską.

Słowa kluczowe: umowa międzynarodowa, umowa parcjalna, państwo, Kościół, prawo

Concordat Between the Holy See and Slovak Republic

S u m m a r y

The relationships between Church and State are generally more precisely defined by bilateral international agreements, usually called “concordats”. These are normative acts whose purpose is to stabilize the relationships between the Church and the State. The independence and autonomy of the Church and the State, confirmed by the individual points of the concordat, are a necessary precondition for the true good of man, to which such an agreement is targeted. The challenges put before us these days require the cooperation of the Church and the State, while the concordat should serve and support such cooperation. This article presents the concordat concluded between the Holy See and the Slovak Republic, its genesis and content compared to other concordats and partial agreements concluded between the Slovak Republic and the Holy See.

Key words: international agreement, partial agreement, State, Church, law

Information about Author: REV. TOMASZ POTERAŁA MSC, J.C.L. – Ph.D. students, Department of Canonical Matrimonial and Family Law, Faculty of Canon Law at the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Misionári Najsvätejšieho Srdca Ježišovho, Partizánska 56, 949 01 Nitra, Slovak Republic; e-mail: pociek@gmail.com